

Ціна 10 коп.

Григорій
Безвородько

**Відсканував
і опрацював**
Анатолій
МИКОЛАЄНКО
(barsikot)

peres-ua.

peres-ua.

Григорій БЕЗБОРОДЬКО

Уразлива
П'ЯТКА

ІЛЮСТРАЦІЇ А. АРУТЮНЯНЦА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1974

З М І С Т

На ловця	5
Колесо Фортуни	9
Як засядем, браття?..	14
Закон архіоди	19
Чи є правда на світі?	24
Піаніссімо!	27
Розмова начистоту	32
Середньо-арифметичний суп	36
Уразлива п'ятка	42
Чудеса трансплантації	46
За туманом...	51
Любов і ненависть	56
Дуже цікавий матеріальчик...	60

Григорій Вольфович Безбородько.

УЯЗВИМАЯ ПЯТКА

(На українском языке).

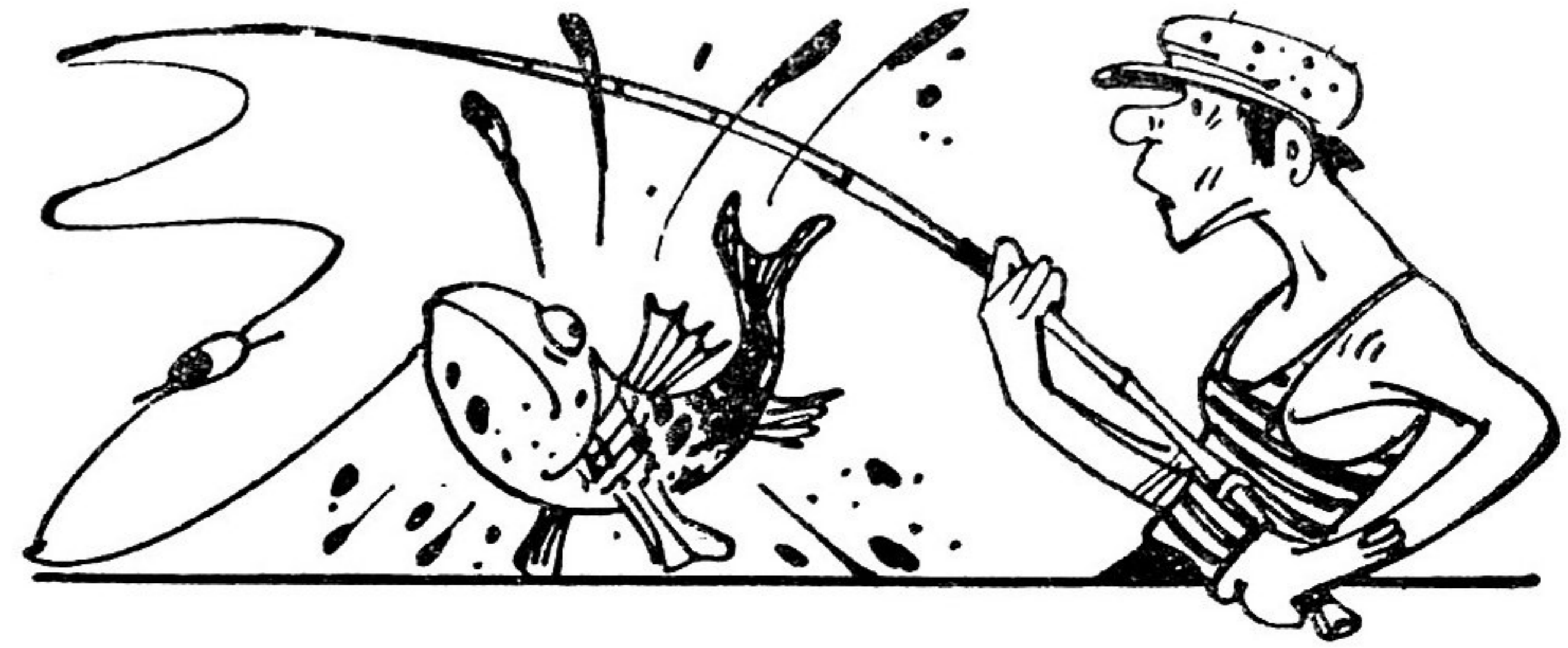
Редактор І. Сочивець.

БФ 10619. Зам. 0672. Здано до набору 6. II. 1974 р. Підписано до друку 15. III. 1974 р. Тираж 100150. Формат паперу 70×108¹/₃₂. 1 папер. арк. 2. друк. арк. Обл.-вид. арк. 2,28. Ціна 10 коп.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, Брест-Литовський проспект, 94.

Григорій Безбородько.
Дружній шарж.

НА ЛОВЦЯ

Несподіванки підстерігають нас на кожному кроці.

Оце недавно один з тих людей, яких ми чомусь вважаємо диваками, звернувся до мене з таким несподіваним запитанням:

— Слухайте,— сказав він.— Ви вже дві години слідкуєте за тим, як я рибалю. Чому самі не ловите?

— Терпіння не вистачає,— щиро признався я.

— А ви спробуйте. Це ж чудовий спорт!

Одверто кажучи, я був певен, що риболовля — це аж ніяк не спорт. Навпаки, мені ще й тепер здається, що це — втеча. Втеча з вудочками на річку від сварливих дружин. А втім, цього разу я поступився своїми принципами і взяв у руки вудочку, яку мені люб'язно запропонували.

Уявіть собі, через якусь мить у мене вже клювало. А ще через хвилину у мене в руці тріпотів короп. Не дуже, правда, показний, але короп. Власноручно спійманий! «Оце, думаю, здорово. Ще

кілька таких — і можна буде добрячу юшку зварити!» Та не встиг я так подумати, як мій короп вислизнув з рук і опинився на широченній долоні здорованя, якого чомусь зацікавила моя здобич. Насупивши брови, він тицьнув мені під самий ніс кулак, вельми схожий на довбню, і поцікавився:

— Чим пахне?

З усього було видно, що пахне скандалом. Але з якого дива?

Роз'яснив сам здоровань.

— Пахне тією гидотою, що її випускає в річку «Хіммаш», — мовив він, розтуливши кулак, в якому тріпотіла риба.

Тепер і я носом вловив характерний дух заводських виробничих відходів. Ні, їсти таку рибу не можна, — вирішив я і кинув коропа назад у річку.

— Отак, між іншим, ми всі робимо, — усміхнувся здоровань і признався, що ходить сюди з вудочками тільки з спортивного інтересу. — Якщо і справді вас на рибу потягло, — сказав він, — то не тут, в Ужі, її шукайте, а махніть краще на Гуйву. Там, кажуть, тієї ри-и-и-би...

Ні, не буду клястися, що без риби я вже і жити не можу. Але той перший короп, видно, зробив своє діло. Одне слово, наступного вихідного дня я вже сидів з вудочками на Гуйві.

Просидів годину, другу, третю...

І тільки, коли сонце нависло над самою головою, почув:

— Та її тут чортма, отієї рибки. Геть усю перетруїв цукрозавод.

А щоб я не дуже побивався, мені порадили змотувати вудочки і перебазуватися на Пустоху.

Пустоха — це, як з'ясувалося, — річка, у водах якої риба дуже любить пустувати. Чогось там вип'є, чимось закусить, і вже, гляди, валяється без пам'яті, задравши черевце до неба.

Отак, пустуючи, віддали душу богові лини і коропи в ставках колгоспу «Перемога». Кинулися люди рятувати рибу — пізно. Принюхалися, а від неї тхне відходами, які випустив у воду крохмальний завод. Так звелів вчинити директор заводу.

Попустував собі чоловік, а за водою попливли десятки тисяч карбованців колгоспних грошей. Скажемо відверто — дорогі пустощі!

Ні, — вирішив я. — Тут мені робити нічого. Піду на Тетерівку.

— Отетеріли, чи що? — вирячився на мене такий же, як і я, невдаха. — Та в цій річечці не те що риба, а крокодил — і той не виживе. Хіба ви не знаєте, яку гидоту сплавляє промкомбінат?

Я не знав. Отож, зваживши на нові обставини, вирішив піти на Гнилоп'ять.

— Гнилоп'ять уже не та, якою була кілька років тому, — впевнено заявив я.

Моя впевненість ґрунтувалася на фактах: не так уже й давно за отруєння цієї річки на лаву підсудних сів директор шкірзаводу. І не тільки він, але і головний інженер підприємства, і кілька інших заводських працівників, причетних до цієї брудної справи.

— Це ви так гадаєте? — обпик мене насмішкуватий погляд. — У такому разі можу вас поінформувати: ще і нині в Гнилоп'ять щодоби спускають тисячі кубометрів отруйних вод. А ви там хочете рибу спіймати...

Наслухавшись таких неприємних вістей, я скептично поглянув на свої вудочки. Спересердя навіть хотів було їх поламати, але передумав і закинув до... протокового архіву облвиконкому.

І, уявіть, цього разу мені пощастило.

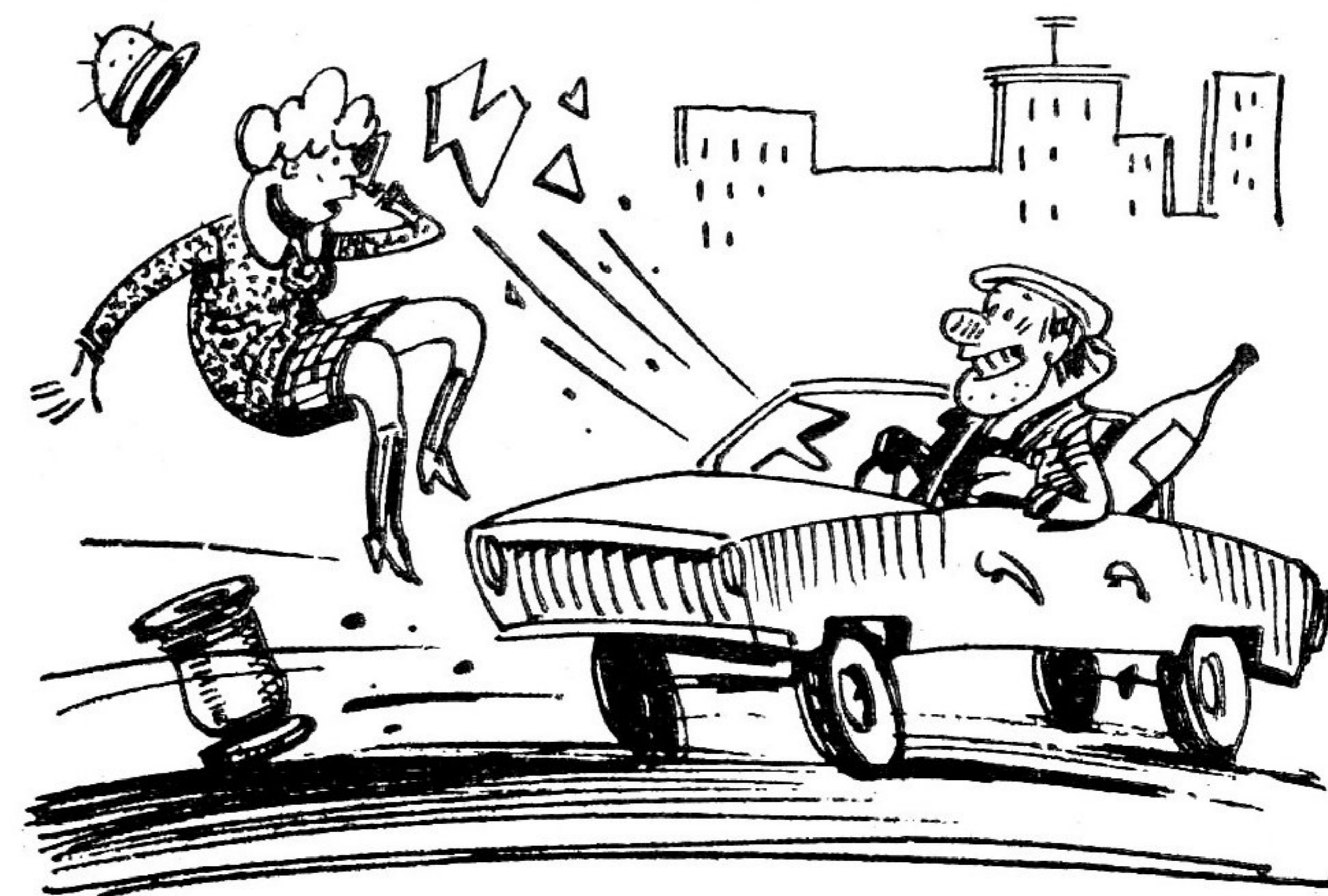
Я виудив звідти от-та-кенну постанову про боротьбу з забрудненням річок.

За нею — ще одну, вдвічі більшу, обов'язкову і категоричну.

А за цими двома — ще з десяток інших, не менш категоричних і обов'язкових.

Не перебільшу, коли скажу, що категоричність і рішучість цих постанов заслуговують найвищої оцінки. Якби ще отак і за коефіцієнтом корисної дії!

А він, цей коефіцієнт, прямо скажемо, поки що дорівнює нулю.

КОЛЕСО ФОРТУНИ

Не буду критися, вже давно я виношував ідею написати якусь наукову працю. От тільки не міг збагнути, як до неї підступитися. А оце недавно, повірите, мені пофортунило.

Пофортунило в буквальному розумінні слова. Бо в самому тлумаченні поняття «фортуна» я знайшов не тільки свою наукову тему, але й ключ до її розробки.

«Фортуна — в римській міфології богиня щасливої долі, — роз'яснює енциклопедія. — Зображали Фортуну молодою жінкою з рогом достатку в руках, із зав'язаними очима, іноді на колесі».

Так от, щодо колеса. З приводу нього у мене виникли деякі серйозні міркування. Мені, наприклад, здається, що примушувати жінку — хай навіть і молоду — стояти на хисткому колесі щонайменше безтактно.

Інша справа — чоловіча стаття. За твердим переконанням автора цих рядків, художник повинен був на божественному колесі зобразити мужчину. І не з рогом достатку, а з жезлом автоінспектора в руках. Якщо ж художник цього не зробив, то, очевидно, тільки через те, що в його часи ще не було ні автоінспекторів, ні жезлів.

Висуваючи таку гіпотезу, я, само собою, мушу її чимось обґрунтувати. Ну що ж, за аргументами діло не стане. І читач, можна сподіватися, не буде ремствувати, що якусь частину тих аргументів йому піднесуть у вигляді цитат. Бо що то за наукова праця без цитат?

Так от — цитата перша. Її запозичено у В. А. Плесконоса: «Повертаючись з роботи,— пише він,— приблизно о 17 годині 30 хвилин, я підійшов до будинку № 51 по проспекту Леніна. Зупинився, щоб пропустити трамвай, який стояв на зупинці. В ту мить промчав з великою швидкістю автомобіль «Запорожець» і на пішохідній доріжці з такою силою налетів на жінку, що вона головою вибила вітрове скло... Метрів за двадцять машина зупинилася».

Ну, ясна річ, читач уже здогадався, що це — свідчення очевидця. Можна було б процитувати ще й свідчення десятка інших очевидців згаданої події, та, мабуть, істотної потреби в цьому немає. Всі вони говорять про одне й те ж — про кричуще

порушення правил вуличного руху, в результаті якого інженер-економіст Ніна Михайлівна Л.—мати десятирічної дитини — опинилася в лікарні з проломом черепа і струсом мозку.

А що ж сталося з тим водієм? — безумовно поцікавиться читач.

Водій «Запорожця» Віктор Омелянович Бакало, як не важко здогадатися, в той час був п'яний (це підтверджено й медичною експертизою). Коли ж хміль з нього вивітрився, він тверезо оцінив обстановку: «Доведеться з м'якого сидіння «Запорожця» пересісти на тверду лаву підсудних».

Оцінив, треба йому віддати належне, цілком резонно. У тому становищі, в якому він опинився, і сам бог, здавалося, вже не міг чимось зарадити Бакалу.

Але так тільки здавалося.

Бо зненацька в образі всемогутнього бога вплив Дмитро Дмитрович Городенко — начальник міської державтоінспекції. Якимись, ще мало вивченими, імпульсами біологічного зв'язку до нього долинули сигнали, кинуті в ефір головним інженером міського вузла зв'язку Віктором Омеляновичем Бакалом. І ці сигнали, що кликали на порятунок, розворушили в серці начальника автоінспекції найтонші струни. Під гіпнотичну музику, навіяну цими струнами, Дмитро Дмитрович непомітно для себе витягнув з кишені носовичка, міцно ним зав'язав собі очі і почав готувати матеріали для слідства.

Вивчаючи ці матеріали, слідчий Ф. О. Прокопчук (до речі, молодий юрист) не виявив у них ані слова про трамвай, який у момент наїзду на людину, стояв на зупинці, ні згадки про шалену швид-

кість, з якою, всупереч існуючим правилам руху, мимо зупинки пронісся «Запорожець». Зате спеціалісти-експерти автодорожніх справ обрушили на слідчого зливу формул і умовиводів, з яких випливало, що не автомобіль налетів на жінку, а, навпаки, жінка з недозволеною швидкістю наскочила на автомобіль і мало не збила його з коліс. Отож, за висновком спеціалістів, вона сама в усьому й винна.

У матеріалах, поданих слідству, один папірець, правда, дещо зіпсував картину, так яскраво намальовану спеціалістами. Це — довідка про те, що В. О. Бакало, вирушаючи у подорож, не тільки свою машину заправив паливом, але й сам як слід заправився.

Слідчий звернув увагу на цей папірець. Але тут же переконався, що й експерти з автоінспекції не обминули його своєю увагою. Висококваліфіковані фахівці дійшли висновку, що ніякого значення цей документ не має, бо «якби водій Бакало і не перебував у стані легкого сп'яніння, то запобігти наїздові в даних умовах для нього не існувало технічної можливості».

Категоричний висновок високоавторитетних спеціалістів остаточно вибив з голови слідчого останні крихти сумніву. І рукою твердою, як сталь, він вивів: «Кримінальну справу щодо Бакала В. О. припинити».

От, власне, і вся історія.

Навіщо я її розповів?

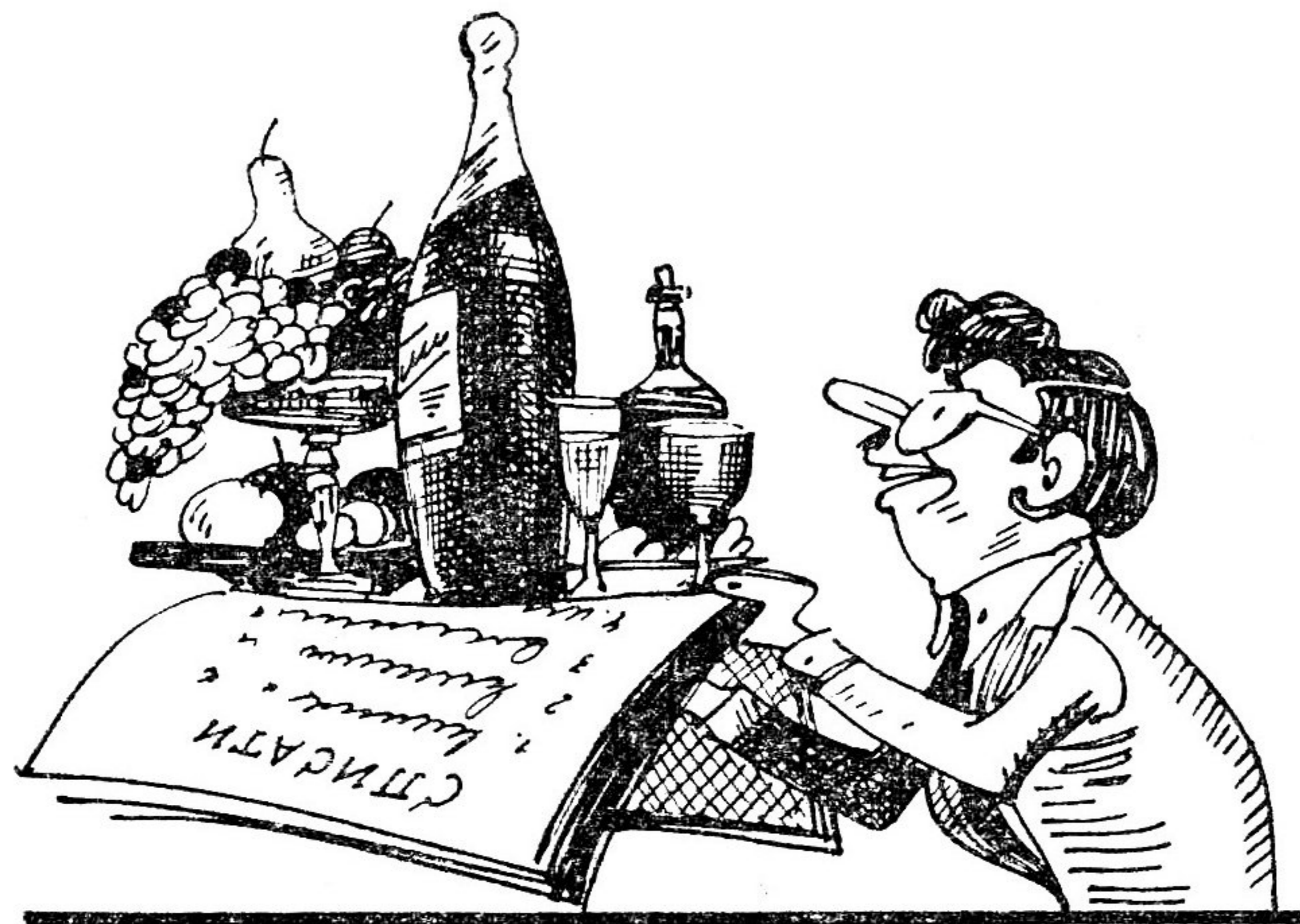
А для науки іншим автомобілістам-порушникам правил вуличного руху. Щоб, значить, не дуже по-

бивалися, якщо і з ними щось подібне трапиться. Бо є ще бог на світі!

По секрету скажу, що і я, пишучи оцю наукову працю, теж цілком і повністю покладаюся на свого бога щасливої долі. Маю надію, що, коли треба буде, він теж міцно заплющить очі і допоможе мені стати кандидатом наук.

А що: чим дідько не жартує, коли бог спить!..

ЯК ЗАСЯДЕМ, БРАТТЯ?..

Консультація для початківців.

Питання це не таке вже й просте, як декому здається. Бо перш ніж засісти коло чари, треба конкретно визначити: по скільки? Тобто, по скільки, браття, скинемося?

А це вже, прямо скажемо,— проблема. Відомо ж бо, що бажаючих скинутись чомусь завжди менше, ніж бажаючих випити.

Можна, звичайно, обійтись і без отого скидання. Ще й як можна! Але тут уже без спеціальної підготовки не обійтись. Треба знати способи підходу до цієї вельми складної і відповідальної операції.

А таких способів — чимало.

Спосіб перший.

Береться кошторис.

Ну, хоча б для прикладу, кошторис спеціалізованого управління № 600 тресту «Гідромеханізація».

Бере в руки кошторис не хто-небудь, а сам начальник управління Олександр Григорович Дорохов.

Бере і раптом починає енергійно кліпати очима.

— Що це таке?! — закругливши очі, питає у головного бухгалтера.

Головний бухгалтер Семен Володимирович Мінченко очима не кліпає. І не закругляє їх. Він втуплюється в графу, на якій зупинився палець т. Дорохова, і спокійно каже:

— Це — гроші, асигновані на ремонт житлового фонду.

— І ці гроші досі ще не використані?

— Ні, не використані.

— Неподобство! негайно ставлю справу на обговорення!

Обговорення проходить на високому рівні — в ресторані «Гірка». Оратори виявляють надзвичайну активність і непохитну принциповість, виводячи на чисту мінеральну воду тих, хто не п'є висококалорійної «Екстри».

Вони, не криючись, ріжуть правду-матінку і кидають прямо в вічі своєму начальству:

— Якби не ви, Олександр Григоровичу, ми б, правду кажучи,— ні туди і ні сюди...

По-діловому обговоривши питання порядку денного, всі сходяться на тому, що невикористані

асигнування на ремонт житлового фонду необхідно використати повністю — до останньої копійчини. І на виконання цього рішення бухгалтерія спеціалізованого управління переказує ресторану «Гірка» 600 карбованців.

З того часу дахи над будинками, в яких живуть працівники управління, протікати перестали.

Принаймні, так можна припустити.

Все ж бо втекло в ресторан...

Спосіб другий.

Не будемо, браття, критися: є серед нас екземпляри, про яких в народі кажуть: «П'є, як кінь...» Та от запитаннячко: що п'ють коні?

— Коні, звісно, п'ють коньяк! — в один голос заявляють директор парку культури і відпочинку І. Р. Мельверк і старший бухгалтер того ж таки парку Ф. П. Пальченко. А тих, хто сумнівається в правдивості їхніх слів, відсилають до їдальні № 455.

— Що було, то було, — підтверджують у їдальні. — Харчувалися у нас спортсмени-кіннотники, які брали участь у театралізованій виставі, влаштованій парком культури. Їли борщі, їли супи, гуляші, котлети і шніцелі — теж їли. І наїли-напили на 146 карбованців.

— Але ж дирекція парку переказала вам 546. На 400 карбованців більше.

— А це вже пішло на годівлю коней, — посміхаються дівчата.

Аж страшно подумати, як театральна кар'єра часом псує живі душі, навіть конячі. Ставши акторами, ці чотириногі спортсмени зразу ж переключи-

лися з води на більш міцні напої. За два дні випили 24 пляшки коньяку, 10 — «Екстри», 7 — шампанського і 20 пляшок пива. Не обійшлося й без закуски. Закусювали спортивні конячки паюсною ікрою, лососиною і шпротами...

Якщо вірити персоналові їдальні, то коням найбільше до смаку припав коньяк. Вони його жлуктили, а директор парку та деякі спортивні діячі міста стояли осторонь і апетитно облизувались...

Спосіб третій.

Цей спосіб, одверто кажучи, не кожному під силу. Чому? А тому, що він вимагає від людини певного вміння. Уміння не тільки пити, а й так списати випите, щоб ніякий ревізійний комар носа не підточив. Такі умільці вирости в головній конторі інструментального заводу.

— Ну, то як? — важко зітхнув директор заводу т. Дашевський, поглядаючи на свого заступника і головного бухгалтера.

І заступник, і головбух безпорадно розвели руками. Будівельний трест здає заводові новенький корпус, а відзначити цю подію нема чим. Гроші на будівництво корпусу держава виділила, а про те, що його треба ще й окропити, — забула.

— Ганьба! — скрушно похитав головою директор. — І що тільки робить наш завком?

Завком, між іншим, щось робив. Він проводив профспілкову конференцію. І керівники заводу, зрадівши випадкові, списали на обслуговування делегатів 270 карбованців. Сума, правда, не дуже велика, але її було досить, щоб самим горло промочити і членів приймальної комісії пригостити.

Комісія прийняла роботу з оцінкою «добре». Одного тільки не розтлумачила — чию роботу вона так оцінила: будівельників чи частувальників?

* * *

Звичайно, трьома способами, наведеними вище, не вичерпуються всі можливості випити і закурити без будь-яких видатків з власної кишені. Однак і цих трьох прикладів досить, щоб ясно й недвозначно відповісти на запитання: «Як засядем, браття, коло чари?»

Звісно як: на дурняк!

ЗАКОН АРХІМОДИ

З болем у серці мушу визнати, що з кожним роком усе більше і більше відстаю від темпів нашого швидкоплинного життя. Зайвий раз мені про це нагадала молоденька дружина колеги, у якого я тієї неділі гостював.

— Ви не знаєте, — спитала вона, — які очі тепер у моді: карі чи голубі?

На превеликий сором, я цього не знав. І господар дому, помітивши це, кинувся мені на виручку.

— Ніночко,— ласкаво сказав він,— ти б не могла нам приготувати по чашечці кави?

Каву Ніна Петрівна поставила на столик, накритий склом, а нас посадила в низенькі крісла.

Влаштувавшись біля столика, ми з колегою обмінювалися думками про те, про се... Як на мене, це була цікава розмова. Однак вона могла б бути ще цікавішою, якби нам не заважала одна дрібниця: коліна. Щойно я вмовився в кріслі, як мої коліна опинилися на рівні очей і загороджували співбесідника. Те ж саме, очевидно, було і з колінами господаря хати, бо, пововтузившись, він підвівся і пересів на бильце крісла. Я — теж. І переконався, що так сидіти значно зручніше: принаймні, бачиш, з ким розмовляєш.

— Чортійщо! — спересердя сказав господар квартири.— І придумав же хтось таке...

— Придумала людина з хорошим смаком,— тихо, але з притиском зауважила дружина.— І не з такими старомодними поглядами, як у декого...

Щоб перевести розмову на щось інше, я спитав:

— У Задніпровську не доводилося бувати?

Він заперечливо похитав головою.

— Раджу побувати. Хоча б задля того, щоб побачити чудовий обеліск. Між іншим, коли від цього обеліска підете до готелю «Нева», то на півдорозі вам трапиться їдальня. Така собі звичайна їдальня, розрахована на мешканців заводського гуртожитку, під дахом якого вона міститься. Звичайні кухарі тут довгий час варили звичайні супи та борщі, і клієнти не без задоволення їх поїдали. Все начебто було гаразд, та раптом і клієнти, і кухарі на-

че змовилися і застогнали дружним стогоном. Ви-являється, комусь спало на думку осучаснити інтер'єр їдальні. Замість простих вікон, що при потребі відчинялися, тут появилися широченні глухі вітрини на всю стіну. Сонця тепер в їдальні — хоч загоряй, а дихати — нічим. Щоб провітрити приміщення, доводиться цілий день тримати навстіж відчиненими двері. Навіть — узимку.

— Що ж, цілком у дусі деяких наших ультрапрогресивних модників. Хоч не в лад, зате — по-столічному.— Мій співбесідник відсьорбнув кави і чомусь поморщився. — До речі, — як тепер модно пити каву: з цукром чи — без?

— Ой! — збентежено вигукнула наша господиня.— Невже забула поставити цукор? Пробачте, я зараз...

— Не турбуйся, Ніночко,— галантно обігнав її чоловік, — я сам...

І подався на кухню.

— За одним рипом ще й масло прихопи,— кинула йому навздогін дружина.

За кілька хвилин він повернувся з... кошиком у руці.

— А до чого кошик? — не втримавсь я від запитання.

З кошика мій колега видобув фарфорову цукорницю.

— А ви спробуйте принести цю штуку іншим способом,— пояснив він,— коли у неї нема вушка.

Ніна Петрівна зміряла його нищівним поглядом.

— Вушко йому дайте! Вушко... Ти космічну ракету коли-небудь бачив?

— М-м... Ну, припустимо, бачив. По телевізору.

— А на ракетах ти помічав які-небудь вушка?

— Так то ж ракета. А це...

— А це — річ, в якій художник тонко і з вишуканим смаком передав дух нашої космічної епохи. Звичайно, — посміхнулася вона, — не кожному дано це бачити... — і обернулася до мене. — От візьміть хоча б оцю чашку, з якої ви п'єте каву...

Я взяв. І тут же поставив: обпекло пальці.

— Якби, — обережно натякнув я, — вона мала ручку...

— Далися ж вам оті вушка, ручки! Невже так важко зрозуміти, що в наш час — це вже не модно?

Господиня підсунула до мене печиво.

— Дуже смачне з маслом, — похвалила вона. І, взявши в руки маслянку, додала: — Дивуюся, як це ви ще не спитали, чому і тут нема вушок.

— А що... — жваво відгукнувся її чоловік. — Не завадило б. Принаймні, не боявся б, що вона може вислизнути з рук.

Ніна Петрівна елегантним жестом зняла з маслянки кришку з ракетоподібною гладенькою головою, і не встигли ми й оком мигнути, як підлога була всіяна дрібними фарфоровими черепками.

Як виховані чоловіки, ми кинулися... ні, не підбирати черепки, а вітати Ніну Петрівну.

— Ви знаєте, — з радістю сказав я, — вам надзвичайно пощастило.

— Ти можеш стати учасницею народної будови, — з захопленням повідомив її чоловік.

— Один наш знайомий, — пояснив я, — недавно повернувся з санаторію. Там таких черепків набралось стільки, що офіціанти вирішили ними мостити дорогу аж до Зарічнрянського фарфорового заводу.

— От тільки побоюються, — перебив мене колега, — що це може викликати нездорову заздрість у

керівників двох сусідніх фарфорових заводів. Адже і вони випускають чималу кількість модного посуду, розрахованого на що завгодно, тільки не на те, щоб за нього бралися руками.

— Слухайте, — трохи заспокоївшись, спитала наша господиня. — А хіба не можна робити речі такими, щоб вони були і модними, і водночас зручними?

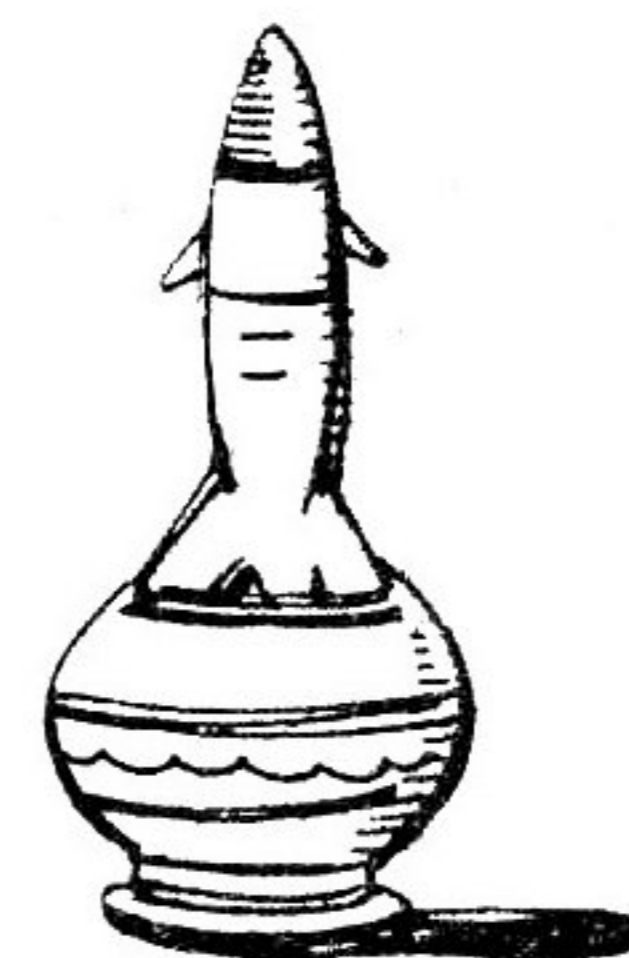
Ми спробували відповісти на її запитання.

Ну, звичайно, можна. І багатьом-багатьом нашим виробникам це блискуче вдається. Але трапляються і архіпрогресивні діячі, які в гонитві за най-най-передовішою модою забувають про елементарний здоровий глузд. Діяч такого кшталту вельми нагадує вершника, який в спортивному азарті хоче обігнати власну коняку. Іноді, як відомо, це йому вдається, — коли він через голову коня летить у калюжу...

Серед багатьох мудрих законів, продиктованих життям, є один розрахований саме на таких ентузіастів: «Що занадто, то не на користь».

Закон не новий, але ще й тепер модний. Навіть Ніна Петрівна — гостинна наша господиня — не могла цього не визнати.

А вже вона, будьте певні, на модах розуміється!

ЧИ Є ПРАВДА НА СВІТІ?

Нема! Авторитетно заявляю.

Донедавна у мене щодо цього ще були вагання, а от коли я за відрядженням редакції поїхав у Подільськ і там поговорив з Арсенієм Семеновичем Остюком, то остаточно переконався: немає правди! Убили її оті осоружні бюрократи!

Однак перед тим, як оповісти про свою розмову з Арсенієм Семеновичем, хочу познайомити читача ще з однією цікавою людиною — симпатичною карокою молодичкою, що сама до нас завітала у редакцію.

— Оце,— сказала вона,— я до вас. Якщо вже і ви мені не допоможете...

І виклала на стіл товстенну купу різнокольорових папірців.

— Оце — копії. Копії моїх скарг, на які ніхто зважити не хоче... Пишу в усі усюди, в усі інстанції. Б'юся, б'юся, з сил вибилася, а правди знайти не можу. Покривають розбишаку!

— Якого розбишаку?

— Хіба я вам не говорила? Та ж сусіда мого, щоб йому на тому світі... Це ж він, душогуб, порішив мою зозулясту. Така ж була гарненька курочка, а він, розбишака, її отруїв....

— Тобто як це — отруїв?

— А дуже просто. З колорадським жуком на своєму городі воював. Картоплю свою якоюсь хімією посипав. А моя курочка тієї хімії скуштувала...

— А чого ж це ви своїх курей на чужий город пускаєте?

— Ну от, і ви — тієї ж. Так і знала! Так і знала! Нема правди на світі..,

І, просвердливши мене гнівним поглядом, грюкнула дверима.

Розгнівана молодичка чомусь пригадалася під час розмови із старшим контролером однієї із ошадкас міста Подільська Арсенієм Семеновичем Остюком.

— Убили! — скаржився Арсеній Семенович.— Нещадно, безжалісно вбили...

— Кого вбили?

— Та мене ж...

— Але ж ви, слава богу, начебто живі.

— Морально, кажу, вбили. Убили в мені останню надію на те, що на світі існує правда.

Ну, само собою, у старшого контролера ошадкаси справа — надзвичайно серйозна.

Набагато серйозніша, ніж у тієї карокої молодички.

Арсеній Семенович має в Подільську власний будинок. Нічогенький будинок. І город при ньому, як кажуть, дай боже кожному. Так от, маючи такий нічогенький будинок з таким нічогеньким городом, Арсеній Семенович дійшов логічного висновку, що дерев'яна огорожа такому обійстю аж ніяк не пасує.

Отож подався він до Подільського райпобуткомбінату і попросив, щоб йому негайно поза всякою чергою виготовили залізобетонні стовпці.

— Поза чергою — не можемо,— сказали працівники комбінату, не подумавши про те, що такі слова можуть образити старшого контролера. Тоді не подумали, а тепер це їм боком вилазить. Бо, образений у своїх найкращих почуттях, Арсеній Семенович одразу ж почав завалювати районні, обласні

і республіканські організації скаргами. І, уявіть собі, таки добився свого: стовпці йому виготовили позачергово, хоч підстав для цього й не було. Навіть додому завезли. (Везе пробивним людям!) Два роки вже минуло, як обгородив ними свій город, а скарг писати не перестав. Пише в обласні, пише в республіканські організації.

— А чого, власне, ви тепер домагаєтесь? — питаю.— Чого вам ще треба, Арсенію Семеновичу?

— Як це — чого? Правди домагаюся! Відповіді про заходи, вжиті до бюрократів, які маринували мою справу.

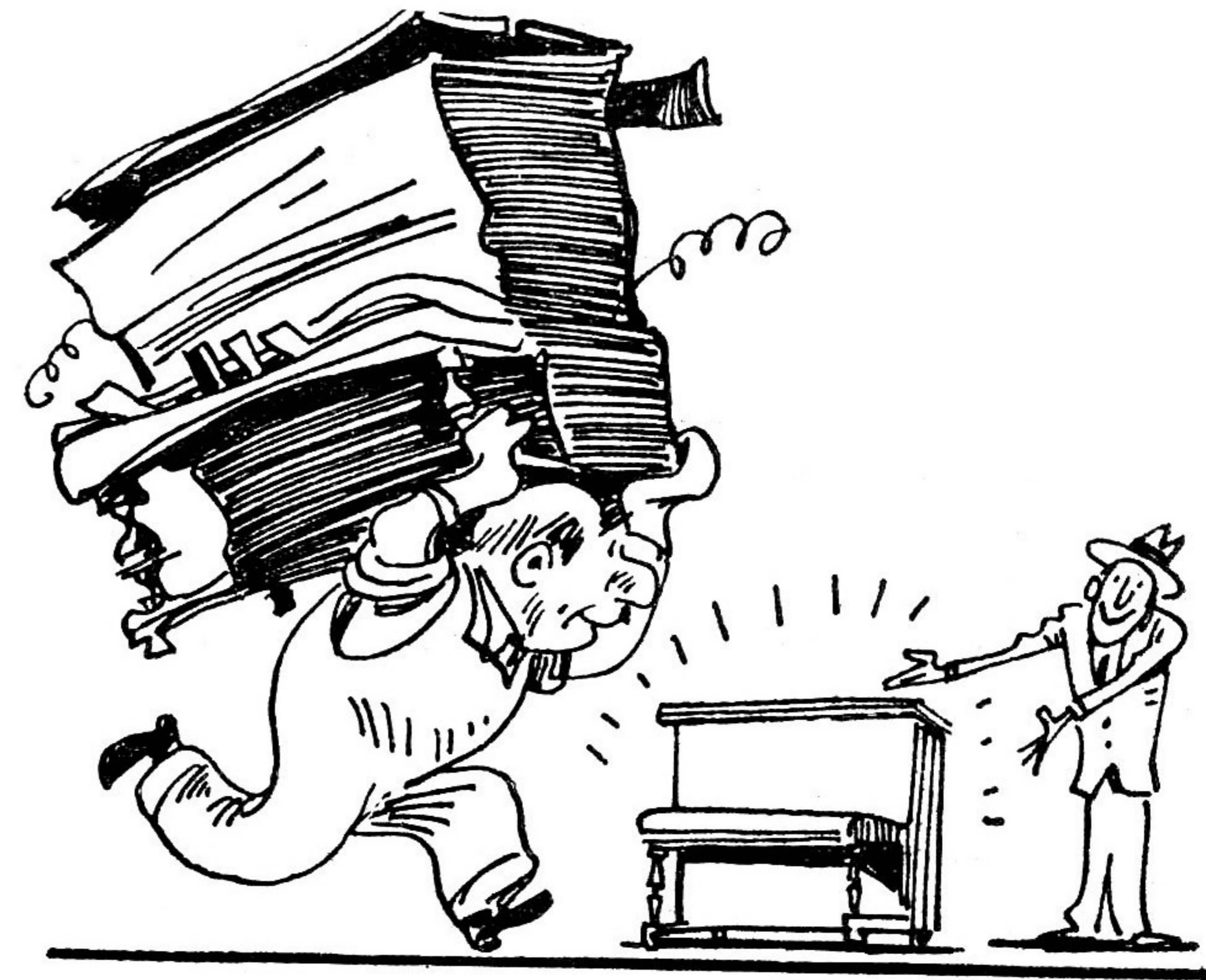
— Госпо-ди! — сміються члени того колективу, в якому працює А. С. Остюк.— Та ж уся ця справа ламаного гроша не варта...

Ні, пробачте,— варта!

Державній касі вона вже обійшлася в суму, в кілька разів більшу, ніж коштує весь залізобетонний паркан, яким себе одгородив від навколишнього світу Арсеній Семенович. Але і цього йому, виявляється, ще замало.

— Я ще свого доб'юся,— вихваляється він.— До самих верхів дійду...

А що? І дійде. Слава богу, грамотний, писати вміє. Одне слово — вміє город городити...

ПІАНІССИМО!

Піано — тихо, динамічний відтінок у музиці.
Піаніссімо — дуже тихо.

(Енциклопедичний словник).

Ми з Миколою Петровичем сидимо в його просторому, по-діловому обставленому кабінеті й говоримо про се, про те...

Власне, про «те» говорю тільки я. Що ж до Миколи Петровича, то він в основному наголошує на «се» — тобто на складну працю директора підприємства, яку останнім часом ще більше ускладнила підвищена вимогливість споживача.

А, між іншим, так воно насправді і є. Від правди нікуди не втечеш.

— От недавно,— кажу Миколі Петровичу,— і я на собі це відчув. Недавно на рукаві свого піджака я виявив дірку. Придивився до штанів, й вони, виявляється, на колінах протерлися. Я, не гаючи часу,— до директора швейної фабрики.

— Бачите? — питаю я в нього.

— Бачу, — відповідає директор.

— Дірка?

— Дірка.

— І штани бачите?

— І штани бачу.

— Протерті?

— Протерті.

— А яка фабрика шила цей костюм?

— Наша фабрика шила,— змушений визнати директор.

— Ну, коли ваша,— кажу я,— то будьте ласкаві, обміняйте мені його на інший, без дірок.

Директор чомусь з подивом глянув на мене, а потім на мій костюм.

— А коли,— питає він,— ви цей костюм вперше одягли?

Я напружив пам'ять, пригадав. Якщо не вісім,— говорю,— то, мабуть, років із десять тому. Так він, знаєте, що на це? Він, нехтуючи своїм службовим становищем, зареготав на все горло і, махнувши на мене рукою, гукнув: «Чортзна-що!»

— Цілком і повністю підтримую цього директора,— перебив мене Микола Петрович.— Це ж і справді чортзна-що. Уявляю, що було б, якби підприємства змушені були задовольняти такі абсур-

дні претензії споживача. А втім, по щирості — ви цю історію вигадали?

— Вигадав,— чесно признався я.— Але — не зовсім. На деяких підприємствах такий обмін роблять залюбки.

— Хотів би я знати — на яких?

— На музичній фабриці, якою ви, Миколо Петровичу, керуєте.

Директор фабрики з живим інтересом перевів погляд на папірець, що зашелестів у моїй руці.

— Вам написали?

— Написали. І навіть поіменно назвали тих, у кого ви прийняли старенькі піаніно і замість них видали новенькі, ще й дорожчі в ціні. Було таке?

— Було...— без особливого ентузіазму підтвердив директор.

— А коли було, то цікаво, з яких міркувань це робили? Адже ж за ці добрі послуги ніхто не вніс у касу підприємства й карбованця.

— Ані копійки! — уточнив Микола Петрович.

— У такому разі, що ж могло стати причиною такого явно нерівноцінного обміну?

Запитання, як кажуть, повисло в повітрі. Воно, можливо, висіло б там ще й нині, якби робітники фабрики не внесли ясності.

— Наш директор, — розтлумачили вони мені,— робить людям такі щедри послуги не з якихось там корисливих чи кар'єристських мотивів. Ні, і ще раз ні! Якщо він декому і обмінює шило на мило, то, мабуть, виключно з благородного почуття любові до ближнього.

Ближніх у Миколи Петровича скрізь багато. Але найбільше — у рідному місті. Побувавши у декого з

цих ближніх на квартирі й намиливавшись новенькими піаніно, що їм вдалося виміняти на підприємстві, очолюваному Миколою Петровичем, я подумав: «А чи не занадто дорого коштує державі директора добра?»

— А ви про це спитайте у товариша Дорійка, — порадили мені добрі люди з тієї ж фабрики музичних інструментів. — Віктор Іванович, правда, громадський діяч широкого діапазону, однак і нашу скромну продукцію не обходить своєю увагою.

З-під красиво розкинутих брів Віктора Івановича Дорійка на мене поглядали очі, на диво схожі з тими, що я бачив у власниці піаніно № 29186. Цей новісінький, модернізований, горіхом критий інструмент вартістю 600 карбованців Тетяна Вікторівна Дорійко одержала на фабриці замість сгаренького піаніно, за яке її батько ще 12 років тому заплатив 400 карбованців.

— Тетяна Дорійко — моя рідна дочка, — довірливо поділився зі мною Віктор Іванович. Що ж до того, як їй, рідній його дочці, вдалося влаштувати такий вигідний обмін, то це, виявляється, і для нього самого таємниця...

— Усі такі таємниці вам залюбки розшифрує товариш Воронов, — сказали мені люди тямущі. — Микола Федорович давно вже зажив слави людини безкомпромісної у боротьбі з порушниками державної законності. Вже він як насяде на цих хитромудрих міняйлів!..

Проте безкомпромісна людина ні на кого не насила. Навпаки. Микола Федорович тільки оком накинув на директора музфабрики, і той з першого ж погляду зрозумів, чого від нього домагаються: завіз

Миколі Федоровичу на квартиру піаніно найновішого зразка, а назад забрав інструмент, випущений у продаж ще в 1957 році. Він ще й нині стоїть на фабриці непорушно, як пам'ятка сивої давнини.

Отож, якщо і у вас, читачу, збереглося подібне ломаччя, не гайте даремно золотого часу. Підшукajte собі впливового посередника, і він у директора музфабрики вашу трухлятину обміняє на новеньке піаніно найкращого зразка і найвищого ґатунку.

Тільки ж — тихо. Дуже тихо. Анічирк! Щоб жоден комар про це не пронюхав і носа не підточив.

Одним словом — піаніссімо!

РОЗМОВА НАЧИСТОТУ

Ніяк не второпаю, чому це зі шпальт газетних зійшла і зникла одна дуже і дуже цікава рубрика.

Під цією рубрикою — а називалась вона «Чесність» — друкувалися вельми цікаві інформації.

Мені, наприклад, навіки врізалося в пам'ять замітка про благородний вчинок пенсіонерки А., яка знайшла гаманець із грішми в сумі 2 карбованці 56 копійок і квиток члена ДТСААФ на ім'я Б. В-ка, і того ж таки дня все це добро повернула власникові.

Були, пригадується, під цією рубрикою повідомлення й про інші, не менш благородні вчинки. І от тепер, перебираючи їх у пам'яті, я інколи починаю думати: а чому нині таких інформацій не друкують?

Невже на землі перевелися чесні, благородні люди?

Ні, не перевелися! І, на докір своїм колегам-газетяркам, хочу опублікувати деякі факти, що підтверджують мої слова.

Один громадянин знайшов ареометр.

Це, кажуть, такий вимірювальний прилад.

Так от, знайшовши цей прилад, чоловік не присвоїв його, як дехто може подумати, а подався до його власника — директора хлібозаводу № 2 Павленка і повернув йому знахідку.

Отут, очевидно, у читача і виникне сумнів. «А як, — питає він, — можна було встановити, що власником приладу є саме т. Павленко, а не хтось інший?»

Цілком законне запитання. Однак відповісти на нього не так уже й важко. Справа в тому, що ареометр було знайдено в буханці хліба, а хліб — випечено на заводі, керованому т. Павленком.

Кілька громадян одного і того ж дня знайшли дещо пошкоджені окуляри і дві цілком справні авторучки.

Само собою, як люди чесні, вони кинулися шукати хазяїна цих речей. У цьому їм допоміг санітарний лікар. Він пильно оглянув кожну із знайдених речей, а заодно і хліб, у якому вони були запечені, й безпомилково визначив, що це — власність хлібозаводу № 4, де директором т. Гуртовий.

У нас нема відомостей про те, чи дуже зрадив директор, коли йому повернули знахідки. Однак ми достеменно знаємо, що він того дня 5.600 кілограмів хліба завернув з продажу і відправив на годівлю курям.

Серед курей ця подія викликала радісне пожвавлення. На свіжі буханці вони накинулися з великим ентузіазмом. Може, сподівалися, що їм теж

перепаде якась пара окулярів, за допомогою яких вони, нарешті, позбудуться курячої сліпоти.

Ні, кури курми. Вони, як відомо, нічим не гребують, ковтають навіть скельця і камінці. Люди ж до таких делікатесів не призвичаєні. Але цього чомусь не хочуть зрозуміти деякі працівники харчової промисловості.

Хлібозавод міста К. запікає у свої виробі не тільки родзинки, а й шматки гуми. Ситуація, прямо скажемо, не гумористична, а люди хапаються за животи. Не від сміху, звичайно.

Не до сміху було і працівникам одного міністерства після того, як вони у своєму буфеті скуштували ікри кабачкової. А все через те, що на консервному заводі дехто вважає надмірною розкішшю мити банки перед тим, як класти в них харчовий продукт.

Отут саме час обуритися і гнівно спитати:

— А куди ж дивиться санітарна інспекція?

Приєднуємося, читачу, до твого гнівного голосу і хочемо тебе запевнити: санітарна інспекція, в основному, дивиться саме туди, куди треба. Одного лише вона вгледіти не може: того критичного моменту, коли людина втрачає почуття відповідальності.

В один із таких малоприємних моментів раптом виявилось, що пастеризоване молоко, яке випускає у продаж сирзавод міста З., нічого спільного не має ні з Пастером, ні з пастеризацією, а, навпаки, є ідеальним розплідником хвороботворних бактерій.

— Як же це так? — широко розплющили очі спеціалісти харчової промисловості. — На заводі ж діє високоефективний пастеризатор!

Поки спеціалісти дивувалися, санітарні лікарі придивлялися. І помітили, що заводські умільці серйозно вдосконалили пастеризатор. Підсунули кілок під клапан, і молоко, яке надходить у машину, тієї ж хвилини з неї виливається.

От і вся пастеризація.

Треба віддати належне санітарним лікарям: вони достойно оцінили творчий успіх раціоналізаторів. Однак, коли дійшло до винагороди, то виявилось, що медицина — безсила. Більше, ніж на десять карбованців, районний санлікар не може оштрафувати нікого.

Не треба бути дуже здогадливим, щоб відповісти, яка це тяжка втрата для людини, звиклої з місяця в місяць одержувати премії «за перевиконання».

Ну, звичайно, штраф — не єдиний засіб боротьби з недбальцями. Існує багато інших засобів, за допомогою яких вдається привчити таких людей до охайності й чистоти. Та, мабуть, починати треба з найпершого — з очищення совісті. Чого критися, де в кого вона потребує ретельної санітарної обробки.

СЕРЕДНЬО-АРИФМЕТИЧНИЙ СУП

Ви коли-небудь їли суп із конини і рябчиків?
Я — ні.

Втім, дружина давно вже обіцяє нагодувати мене таким супом. От тільки запевняє, що варити його можна лише в емальованій каструлі.

А де її дістанеш? Алюмінієвого посуду — скільки завгодно. З нержавіючої сталі — й то купити можна. А емальованих каструль чогось не видно.

— У Задніпровську, — сказали мені, — повинні бути. Там — «Емальпосуд».

Ну от, нарешті, випало мені відрядження до Задніпровська.

Побував в одному магазині господарчих товарів. Завернув у другий, третій... Опинився, кінець кінцем, у найбільшому — «Тисяча дрібниць». І переконався, що такої дрібниці, як емальована каструля, і там нема.

— А чому б вам не взяти оце? — запропонував мені продавець, показуючи на здоровенні баки, якими наполовину був завалений магазин.

Баки, що нагадували цистерни, були покриті емаллю, але, як мені здалося, суп для невеликої сім'ї у них варити не раціонально.

— А товариш Лимар вважає, що — дуже раціонально, — сказав продавець.

Я не став розпитувати, хто такий товариш Лимар, а попросив роз'яснити, чому нема у продажу звичайної кухонної каструлі.

— От про це і спитайте у директора заводу «Емальпосуд» т. Лимаря.

Григорій Іванович Лимар охоче відповідає на ділові запитання. Особливо — коли вони стосуються успіхів заводу «Емальпосуд», здобутих під його керівництвом.

— Так, — скромно сказав він, відповідаючи на моє запитання. — З виробництвом емальованого посуду у нас справи начебто непогані: план виконали на 102,1 процента.

— А де ж він, той посуд?

Запитання, очевидно, було не дуже доречне, бо

Григорій Іванович пропустив його повз вуха. Зваживши на це, я уточнив:

— Чому в магазинах не видно емальованих каструль?

— Яких саме каструль?

— Тих, якими здебільшого користуються наші жінки. Ну, хоча б чотирилітрових.

Директор викликав до себе заступника. Заступник — начальника виробничого відділу. Той — плановика. За якісь півгодини вони дійшли спільної згоди, що з чотирилітровими каструлями дійсно вийшло трохи не той... Трохи недоперевиконали. А точніше — виконали державне завдання всього на 9 процентів.

— То звідки ж, у такому разі, взялися оті 102,1 процента?

Як не прикро, а мушу визнати, що цим наївним запитанням я видав себе з головою. Я привселюдно продемонстрував свою кричущу некомпетентність у складному й багатогранному процесі керування підприємством. Бо й справді, який директор був би з Григорія Івановича, якби він із тими нещасними дев'ятьма процентами сунувся звітувати своєму міністерству? Та миші— і ті його, мабуть, освистали б.

Ні, директор заводу «Емальпосуд» не став наражатися на такий глум. Він тричі плюнув через ліве плече на малогабаритні каструлі й буквально засипав магазини і торговельні бази емальованими баками, місткістю в 20, 30, 40 літрів. Наклепав їх утричі більше, ніж передбачено програмою, і таким чином забив баки міністерству. Доповів, що план по валу виконано на всі сто! Ще й з гаком!

Гак, правда, невеликий, але міцний: преміальні витягнув і навіть не здригнувся.

Заради святої істини треба сказати, що не один тільки Григорій Іванович Лимар зумів так блискуче раціоналізувати процес виробництва товарів широкого вжитку. На цій ниві неабияких успіхів добився й директор металургійного заводу т. Кушко. У першій половині року завод повинен був дати населенню 100 тонн оцинкованого посуду, а не дав ні грама. Заплановано було виготовити 10 тисяч штук металевої черепиці, а виготовив нуль цілих і стільки ж десятих.

То, виходить, провалив т. Кушко державний план?

Нічого подібного! Навпаки — виконав і перевиконав!

Річ у тім, що в плані підприємства значаться ще й труби. Великі. Важкі. Ті, що йдуть на прокладку газових магістралей. Маючи діло з такими велетнями, т. Кушко на дрібниці розмінюватися не вважає за потрібне. Прокатав понад програму якусь дешицю труб — і черепицю та посуд можна викинути з голови: розчинилися в загальному показникові, як ложечка цукру у склянці чаю.

А покупець, між іншим, про це не знає. І знати не хоче. Йому не тільки черепиця потрібна, йому давай се, давай те, давай інше.

Покупець просить, щоб йому культурно, на рівні сучасних досягнень у сфері обслуговування, продали, скажімо, таку побутову деталь, як лопата. А продавець йому культурно, з приємною посмішкою на вустах, відповідає, що лопат, на жаль, у продажу нема.

Чому нема?

Про це знає т. Павлюк — директор заводу імені Комінтерну. Знає, та мовчить. А обмовився б хоч єдиним щирим словом, то й покупець, можливо, перестав би марно оббивати пороги магазинів. Бо з 96.000 лопат, які мав виготовити завод, жодна так і не побачила світу.

Ну, звичайно, т. Павлюк цілком і повністю підтримує всі заходи, спрямовані на круте підвищення випуску товарів народного споживання. Він про це вже не раз привселюдно заявляв і готовий повторити сказане ще і ще раз. А хіба, гадаєте, щось проти цього має директор поліграфічної фабрики?

Та боронь боже!

От тільки нотних зошитів та альбомів, що були цьому підприємству заплановані, на торговельній полиці чомусь нема.

— А де, — допитуються продавці, — соковижималки, які ще на початку року повинен був нам дати електровозобудівний завод?

— Де чоловічі запонки заводу «Електропобут-прилад»?

— Де комбіновані ліжка заводу «Червоний металіст»?

Де... де... де...

Послухавши одного продавця, другого, третього, я вже й сам було піддався їхнім нездоровим настроям. Та коли після них почув на одній нараді виступ голови Задніпровського облвиконкому, то зрозумів, що мало не став жертвою дезінформації. Каструлі, соковижималки, лопати й таке інше — це, виявляється, дрібниці, на які можна не зважати. Бо, виявляється, загалом, по валу, план вироб-

ництва товарів ширвжитку підприємства області не тільки виконали, а навіть перевиконали.

— Яким чином?!

— А таким же, — пояснив мені один тямущий товариш, — як вариться суп із конини і рябчиків: на одного коня — один рябчик...

УРАЗЛИВА П'ЯТКА

Будемо відверті: почалося це не вчора. І не позавчора. Ще в античному світі знали, скільки прикрих несподіванок таїть у собі справа, не доведена до кінця. Фетіда, купаючи Ахіллеса, забула помити всього-на-всього п'ятку свого улюбленого чада, а що з цього вийшло?

Неуважність богині збагатила людство ще одним красивим міфом, але, як відомо, дуже дорого обійшлася Ахіллесові.

А втім, бог з ними, з отими міфічними богинями та їхніми синами.

Не про них мова.

Мова — про інших.

Про Григорія Яковича Купрієнка, наприклад.

І не так про нього, як про управління, що його він очолює.

Хороше управління, сказали б ми, але дуже боїмося, що перший-ліпший новоселець міста Х. може нам заперечити.

— Хороше? Не те слово. Прекрасне управління! — може він проголосити. — Вся краса його чудова у мене на виду!

І, безперечно, матиме рацію. Бо куди б сьогодні не глянув громадянин цього міста, у який би він бік не повернувся, звідусіль йому посміхаються веселі вікна новеньких, надзвичайно привабливих багатопверхових житлових будинків.

Переважну більшість з них спорудило будівельне управління «Житлобуд», кероване т. Купрієнком. Спорудило людям на радість.

А люди, звісно, на radoщах багато чого не помічають. Прозрівати вони починають пізніше, — як-от, приміром, новосели будинків №№ 2, 4 і 6 по вулиці Куйбишева. Або ж мешканці нових будинків № 8 та № 12 по Новокостянтинівському шосе.

— Де ж дитячі майданчики, що були запроектовані? — допитуються вони тепер у начальника будівельного управління «Житлобуд». — Де клумби, газони, які ви мали спланувати перед нашими будинками?

Забув Григорій Якович про газони. І про клумби забув. І про дитячі майданчики. Як тільки зіпхнув об'єкти приймальній комісії, так одразу ж усе з голови й вилетіло. І так далеко залетіло, що електронним телескопом і то вже, мабуть, нічого не розглянеш.

— Подумаєш, газони! — знизують плечима новосели будинку № 14 по тому ж таки Новокостянтинівському шосе. — І без них прожити можна!

А й справді, живуть мешканці цього будинку без газонів і дитячих майданчиків уже п'ять років — і нічого. Не дуже на це ремствують. Замість газонів і клумб вони мають вічну зелень у своїх квартирах. Протягом усього року у них цвітуть стіни, бо поміж цеглинами просочується дощова вода.

Чому вона просочується?

А все через те ж саме — через забудькуватість начальника будівельного управління. Забув обличкувати дім, як це треба було зробити за проектом.

Але, знову ж таки, надмірно хвилюватися з цього приводу не варто, бо в будівельній практиці ще й не такі факти відомі. Відомо, наприклад, що на Зарічанському масиві в деяких нових будинках так настелено дахи, що дощова та снігова вода вільно протікає в квартири. А що з того?

Та — нічого.

Як запевняють місцеві криміналісти, за такі мокрі діла ще нікого до судової відповідальності не притягали. Принаймні, нікого з будівельників того управління, яким керує Григорій Якович Купрієнко.

Бо ж саме воно ці дахи стелило. Геть усе зробило, як передбачено будівельною наукою, от тільки про суцю дрібницю забуло — про гідроізоляцію...

Ще одну дрібницю це ж управління випустило з уваги, коли клало фундамент під будинок № 78/2 по проспекту Миру. Чогось у той фундамент не доклало, якоїсь, кажуть, мізерії. А між тим, вона — ота мізерія — спричинилася до того, що усі сім'ї, які мешкають на першому поверсі, почувають себе, наче на екранах телевізорів — у стінах санвузлів, кухонь і кімнат з'явилося стільки широченних щі-

лин, що навіть люди, не дуже цікаві, мають можливість спостерігати життя цих сімей в усіх його інтимних проявах...

Ну, звичайно, щілини можна заліпити. Можна усунути й інші — згадані й не згадані — будівельні недоробки. Але, їй-право, непогано було б, якби ці вразливі «п'ятки» пообмивали ще до заселення.

А ще краще було б, якби будівельники в своїй повсякденній діяльності не повторювали помилок міфічної богині Федіти. Та й до того ж, будівництво жител — справа дещо складніша, ніж купання малят. Отож робити її треба не обов'язково по-божому.

Можна й по-людському!

ЧУДЕСА ТРАНСПЛАНТАЦІЇ

Ні, браття, що не кажіть, а таки здорово рвонула вперед наша сучасна наука.

Чули про трансплантацію?

Так от можу засвідчити, що вже очі декому пересаджують. Зразу ж — обоє. Сам недавно бачив такого унікама.

— Оцей, — показали мені на нього, — у Сірка очі позичив.

— Тобто, як це — позичив?

— Ну, трансплантував, — пояснили мені по-науковому.

Чоловік із трансплантованими очима клявся і присягався:

— Сам не знаю, хто мені підклав оцю свиню!

Заради істини уточнимо, що йшлося не про цілу свиню, а лише про кусень свинини вагою 3 кілограми 750 грамів. Саме стільки заважив шмат м'яса, з яким цьому розгніваному чоловікові довелося розпрощатися у прохідній. Втім, гнівався він не дуже довго. За кілька хвилин у кабінеті директора м'ясокомбінату він свій гнів змінив на милість і попросив прощення. Мало того, з слізьми на очах став запевняти, що словами не може передати, як він соромиться свого ганебного вчинку.

Одверто кажучи, нічого дивного в цьому немає. Ще за царя Гороха, коли людей було трохи, і то вже траплялися окремі вельми сором'язливі особи. Соромилися вони не тоді, коли чинили щось лихе, а трохи пізніше — коли вже доводилося в цьому розкаюватися.

Людство, як нам відомо, ніколи не виявляло надмірних симпатій до таких суб'єктів. Однак, зваживши на їх покаяння, часто їм гріхи прощало.

Торік у кабінеті одного з керівників тютюнової фабрики надзвичайно зворушливу покаянну промову виголосив Павло Васильович Старцев.

— Пізнаєте? — спитали Старцева, кивнувши на купу коробок.

Ще б пак, не пізнати! Це ж саме ті кільканадцять коробок сигарет, які Павлу Васильовичу довелося викласти з кишень, виходячи з фабрики.

— Крадене?

Що на це міг відповісти Павло Васильович?

— Лихий поплутав! — патетично вигукнув він, гупаючи себе в груди. — От хай мене грім поб'є, коли щось подібне ще трапиться!

Керівників фабрики це щиросерде зізнання схвилювало до глибини душі. І вони, не зволікаючи, тут же вжили належних адміністративних заходів: отого лихого, який, виявляється, був у всьому винний, гнівно послали до бісової матері, а на Павла Васильовича накивали злегенька пальцем і відправили назад у цех вершити трудові подвиги на славу рідного підприємства.

Чи вершив він їх, запевняти не беремося, а що прославився — це ми достеменно знаємо. Минуло півтора місяця, і вахтерові знову довелося приймати у прохідній від П. В. Старцева пачки крадених сигарет.

— Ну, вже тепер йому напевне дадуть прикурити! — вигукнув вахтер.

І не помилився.

Цього разу на злодія накивали вже не одним, а двома пальцями. І так грізно, що у нього все почало падати з рук. Місяців отак через два в тій же прохідній з рук випав клуночок з 20 пачками сигарет «Політ».

— Дійшов чоловік до ручки... — невесело констатував вахтер.

І, знову ж таки, не помилився.

Та якщо бути гранично точним, то треба визнати, що по-справжньому до ручки дійшов зовсім інший чоловік — Іван Єлисейович Ольшанський.

Першими це помітили його ж товариші.

— Де, хлопче, твоя совість? — поцікавилися вони.

Іван Єлисейович замислився. Він довго-довго морщив лоба, силкуючись пригадати, де ж справді поділася його совість.

— Може, тут? — пожартував один з найближчих друзів і досить-таки безцеремонно погладив Івана Єлисейовича по опуклому череву.

Тієї ж миті він усвідомив, як необережно пожартував: під долонею щось хряснуло, і з пошкодженого нутра Івана Єлисейовича на землю повипадали різні деталі. В основному то були деталі авторучок. Самих лише ампул, заправлених пастою, — 200 штук.

Оці деталі із біографії Івана Єлисейовича Ольшанського і заважають йому тепер дивитися прямо в очі робітникам заводу авторучок.

Цікаво, що не у кожного очі так чутливо реагують на зовнішні подразники. Коли працівниці парфюмерно-косметичної фабрики Ганні Федорівні Ломачко довелося повернути флакони з одеколоном, що якимсь дивним чином опинилися в її сумочці, вона і оком не змигнула.

— Подумаєш, — сказала вона, — якісь там нещасні 5 флаконів. Є про що говорити...

В її подруги Ніни Петрівни Кадушної сумка значно більша. Отож, згідно з наявною тарою вона більше і навантажилася: Кадушна прихопила з собою, йдучи з роботи, 45 флаконів пахучої парфюмерії.

Ну, само собою, жінки є жінки. Слабка стать... Де вже їм тягатися в силі з мужчинами? Та ще, наприклад, з таким показним мужчиною, як робітник тієї ж фабрики Олександр Сергійович Басенко.

Той як набрав повні груди кисню, як напнувся, то одним махом перекинув через фабричну огорожу аж 64 кусні мила.

Між іншим, мило — добряче. Найвищого гатунку. Ним, очевидно, можна було б намилити голову не одному тільки О. С. Басенку.

Не біда, якщо під час такої санобробки мило і в очі потрапить. Трохи боляче, зате — корисно. Бо, може, хоч після цього де в кого відпаде охота кліпати баньками.

Своїми чи трансплантованими.

Тобто — позиченими у Сірка.

ЗА ТУМАНОМ...

Щоб довго у тому тумані не блукати, зразу ж і скажемо, що клубочиться він, в основному, довкола труби новенького, щойно збудованого і зданого в експлуатацію цукрового заводу.

Тепер з цієї труби в небо злітає нормальний виробничий димок. А ще ж не так давно, як запевняють очевидці, з неї летіли гроші.

Та ще які гроші!

Було це о тій благословенній порі в житті кожного будівельника, коли все найтяжче вже позаду, а попереду — надія на премію. Цілком законну премію за своєчасне введення об'єкта в дію.

Так от, коли настав час ділити премію, горизонт раптом затягло туманом.

Першу порцію туману напустив начальник будівельного управління т. Рискунов. Завжди він свої накази і розпорядження вивішував для всенародного огляду, а тут чомусь зрадив демократичній звичці: наказ про преміювання осіб, що найбільше відзначилися на будівництві, він передав на зберігання касирові, як суворо секретний документ.

Оця таємничість і породила першу хвилю туману.

— Я тут! — раптом виринув з туману прудкий і надзвичайно оптимістично настроєний чоловічок. — Моє прізвище — Замаскін. Іван Євдокимович Замаскін, начальник обласного державного будівельного контролю.

— Дуже раді вас бачити, — чемно зустріли будівельники прибулого. — Але ви той... Ви ніби трохи спізнилися: Держбудконтролю ми об'єкт уже здали.

— Отож бо, що здали. Тому я й приїхав. Щоб одержати...

— Що одержати?

— Звісно, що: премію.

І, люб'язно посміхаючись, Іван Євдокимович протиснувся до каси і одержав 100 карбованців.

Не встигла його оптимістична посмішка розтанути в туманній імлі, як біля каси виріс ще один показний мужчина.

— У кого тут преміальна відомість? — з ходу поцікавився він.

Йому показали.

— Столяр, — відрекомендувався він касирові. — Працівник Будівельного банку.

І, прикрасивши відомість своїм дорогоцінним автографом, поклав у кишеню 200 карбованців.

Ну, звичайно, декого це здивувало.

Дехто почав собі сушити голову і допитуватися, за які трудові подвиги премійовано банківського працівника. Може, у час, вільний від фінансових операцій, він приходив на будівництво цукрозаводу, копав там котловани, мурував стіни або ж виводив димар?

Ні. Виявляється, нічого такого П. С. Столяр не робив. І нічого, навіть подібного до цього, не думав робити начальник обласного архітектурно-будівельного контролю І. Є. Замаскін.

То чому ж все-таки їх преміювали?

На це в будівельному управлінні відповідають запитанням на запитання:

— А чому премію було виплачено ще кільканадцятьом стороннім особам, які також до будівництва цукрозаводу абсолютно ніякого відношення не мали?

А й справді — чому?

Це, як було, так і зосталося секретом начальника будівельного управління т. Рискунова. Секретом за багатьма замками.

Припущення, що, можливо, ключі від цих таємничих замків зберігаються в тресті, котрому будівельне управління підпорядковане, — себе не виправдало. Навпаки. Тільки-но зійде мова про премії — і керівники тресту самі починають виявляти якусь дивовижну замкнутість.

Замкнувся у собі начальник виробничого відділу т. Тарган. Не хоче поділитися досвідом і розповісти, як йому вдалося здерти дві шкури з однієї вівці.

А таки ж удалося!

І це засвідчено підписом т. Таргана аж у двох офіційних документах. Перший документ — відомість на виплату премії працівникам тресту за введення в дію цукрозаводу. Другий документ — відомість на виплату такої ж премії безпосереднім виконавцям робіт — працівникам будуправління.

Начальникові виробничого відділу якимось дивним чином удалося по одній відомості одержати 431 карбованець, а по другій — 356. Втім, од колег він не став критися з своїм виробничим секретом. Невдовзі таким же чином протаранив касу начальник планового відділу т. Крамар і поклав у праву кишеню 400 карбованців, а в ліву — 472.

Коли про це довідався керуючий трестом т. Мірошник, то він, кажуть, аж скипів. Кипів, правда, недовго. За хвилину заспокоївся і твердо промовив:

— Я не я буду, коли не приберу їх до рук!

Кого стосувалася ця погроза, — про це найперше дізнався трестівський касир.

— А подайте-но їх сюди! — наказав керуючий.

Касир подав. Насамперед — документ на підпис. А вже слідом за ним — 800 карбованців премії за введення в дію цукрозаводу.

Другим свідком того, що керуючий трестом не кидає слів на вітер, став касир будівельного управління. Попросивши розписатися у преміальній ві-

домості, де згадувався той же об'єкт, він вручив т. Мірошнику суму, трохи меншу, — всього 647 карбованців.

— Скільки виписали — стільки і приніс, — вибачливо розвів руками касир.

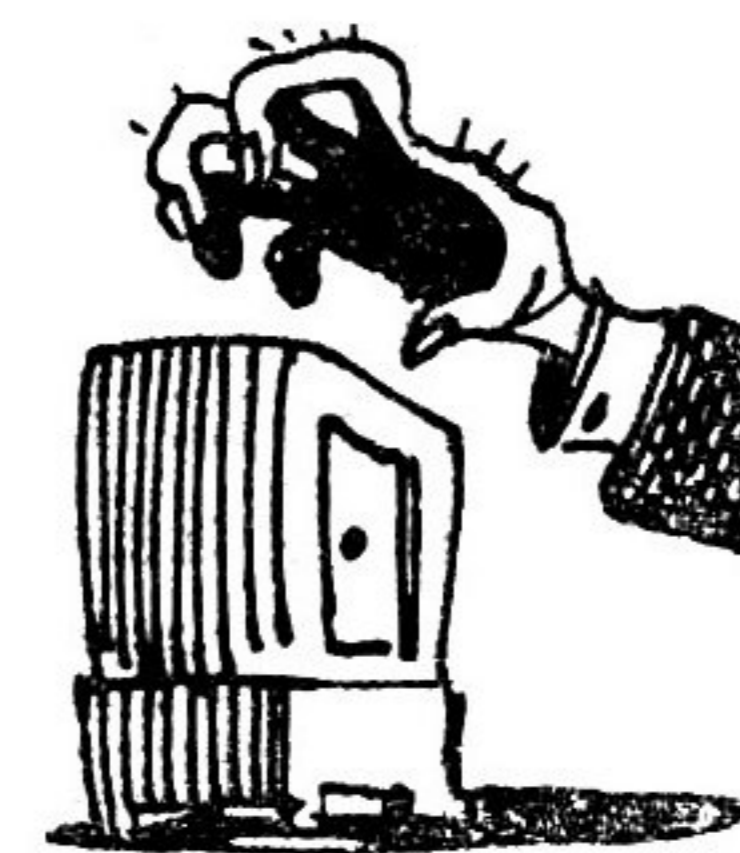
Інший, можливо, і не став би бруднити рук подібною мізерією, але керуючий трестом — не з тих.

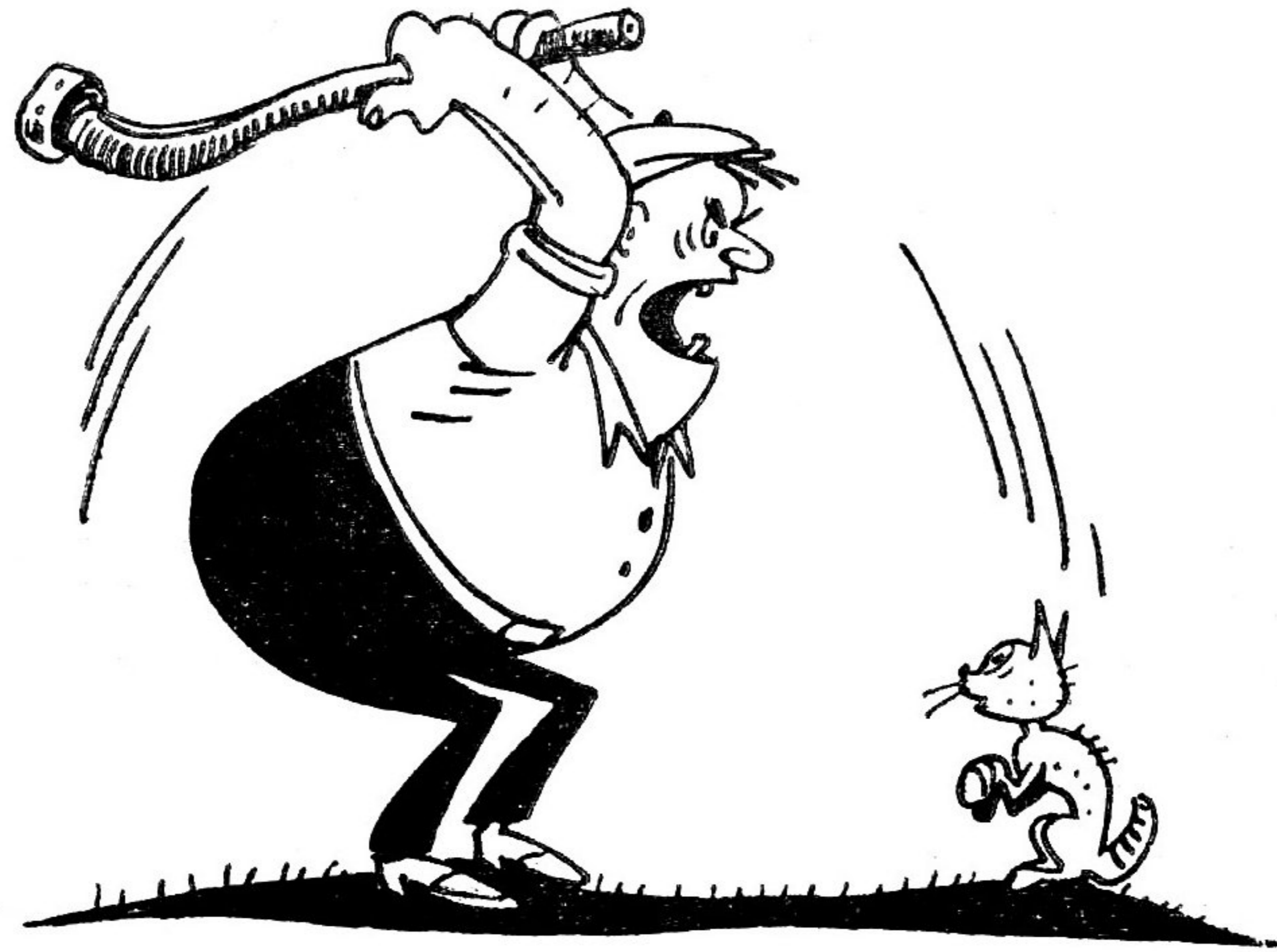
— Дорогі не гроші, — скромно сказав він. — Дорога честь!

Що правда, то таки правда. Як ми вже говорили, не кожному випадає честь здерти з однієї овечки аж дві шкури.

Поки що це вдалося тільки умільцям із згаданого тресту. Та й то — завдяки густій пелені туману, якою вони огорнули процес преміювання.

За туманом, як відомо, нічого не видно...

ЛЮБОВ І НЕНАВИСТЬ

(Негероїчна драма у двох листах).

1. ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ:

У нашому дворі є собачка і котики. Я дуже їх люблю і не дозволяю, щоб їх били. А оце недавно один котик порізав лапки і захворів. Я йому позамазував ранки зеленкою і поперев'язував їх. Котик уже був навчився ходити і нявчати, він видужував, а я радів.

Та радість моя була марною. Бо коли я виніс свого мурчика на сонечко погрітись, то його Семен Софронівич залізною палкою прибив.

Я тепер ходжу і плачу, бо в мене вже не буде такого мурчика.

Люба редакціє, намалюйте Семена Софронівича і підпишіть, що він не любить тварин і вбиває їх.

Цей дядя Семен Софронівич живе в нашій домі. Намалюйте його, він — недобра людина.

Учень 9-ої школи
4 «В» класу Володя САХНО.

2. ЛИСТ ІЗ РЕДАКЦІЇ:

Дорогий Володю!

Одержали твого листа. Він нас дуже схвилював.

До того схвилював, що вирішили негайно поїхати і на власні очі побачити людину, здатну на таку жорстокість.

А що вийшло з цієї поїздки?

Вийшло те, що коли ми на місці розібралися у справі, то переконалися: ти, Володю, не все точно написав про Семена Софронівича.

Ти, наприклад, пишеш, що Семен Софронівич «не любить тварин». Але це не зовсім так.

Пригадай хоча б отих індиків, що гулюкають у хліві Семена Софронівича. Хіба він погано їх доглядає? Хіба не він їм по кілька разів на день підсипає зерна, підливає води?

А курочки?

Невже ти, Володю, не помічав, як вболіває Семен Софронівич про їхнє здоров'я?

А тепер — про котика...

З котиком справді вийшло трохи не так, як з курочками та індіками. На котика справді Семен Софронівич накинувся з залізкою. І справді одним прицільним ударом порішив котика.

А чого, питається, порішив? Чого раптом він, добрий та лагідний до курей та індиків, виявив таку жорстокість до котика?

Пояснюється жорстокість дуже просто.

З індиків та курей Семен Софронович має і наваристу юшку, і ніжне м'ясце, і навіть смачний холодець. А з кота — що він має?

Нічого.

Котів не їдять. Якби з котятини можна було щось смачне зварити чи засмажити, то, ми певні, Семен Софронович їх полюбив би навіть ніжніше, зворушливіше, ніж своїх курочок та індиків.

На роботі Семена Софроновича вважають людиною доброї душі. А що він, Володю, одвів свою душу на твоєму котеняті, так воно, можливо, саме і винне в цьому. Можливо, твоє котеня виношувало у своєму хижому нутрі агресивний намір зжертви Семена Софроновича, наче мишку, і у твого сусіда не було іншого виходу, як героїчно захищатися.

Доведеться, мабуть, тобі, Володю, просвітити свого сусіда з вищою освітою і розтлумачити йому, що є звірі ще страшніші. Приміром — карликові пінчери. З тих собак, яких господарі носять при собі в кишені.

Саме з таким створіннячком недавно віч-на-віч зустрівся громадянин Євген Кирилович Чуковський. Сили були явно нерівними, але Євген Кирилович не позадкував, ні. Він обійшов противника з тилу, схопив мікропінчера за ніжку і, вдаривши об стіну, розтрощив йому голову.

А знаєш, Володю, як Євген Кирилович пояснив цей свій вчинок?

— Вимушена самооборона! — заявив він.

І йому повірили. Принаймні, міліція і пальцем на нього не накивала. Закону, кажуть, такого нема, щоб за якусь там собачку та покарати людину...

Ти, Володю, собак любиш і, може, знаєш, що існують дуже цінні мисливські собаки — фокстер'єри. Вони дичину чують мало не за кілометр.

А от, уяви собі, йшов фокстер'єр (на повідочку у господаря) і навіть вухом не повів у бік Івана Павловича Дехтяря.

А даремно!

Бо не встиг фокстер'єр і гавкнути, як йому в живіт впився гостроносий черевик Івана Павловича і вивернув геть усе нутро.

Тобі, Володю, певно ж, цікаво знати, з якого дива це було зроблено?

А то, виявляється, І. П. Дехтяр вирішив дати своїм дітям, з якими прогулювався, наочний урок мужності і героїзму.

Урок, правда, вийшов не дуже вдалим. Нажахані малюки з слізьми на очах кинулися врозтіч. Та Івана Павловича це не засмутило.

— Дурні, — зневажливо махнув він рукою. — Ще їх вчити і вчити треба!

Що ж, можна не сумніватися: такий батечко багато чого навчить дітей. І — не тільки своїх...

Якщо, звичайно, йому і таким, як він, дорогу не перетне Закон.

Закон проти тих, хто знущається з тварин.

— Такий закон мусить бути! — давно вже домагається громадськість.

Ми не сумніваємося, Володю, що і ти, і твої друзі теж приєднаєте свої дитячі голоси до цієї настійної вимоги.

Сказано ж бо: устами дитини глаголить істина!

ДУЖЕ ЦІКАВИЙ МАТЕРІАЛЬЧИК...

Категорично можу заявити: я не боягуз.

Я тільки боюсь...

Змалку боявся чорта, та згодом виявилось, що не такий він страшний, як його малюють.

Коли підріс, то второпав, що боятися треба не чорта, а деяких земних істот, наприклад, злих собак або ж гадюк.

А ще пізніше саме життя мене переконало в тому, що й це — не найстрашніше. Страшнішим за все може бути тільки наклепник.

Колись один чолов'яга на прізвище Шенкель, розгорнувши знамена правдоборця, вирушив на смертельний бій з бюрократами, крадіями, морально розбещеними людьми.

Де тільки влаштовувався на роботу Шенкель, там негайно, наче гриби після дощу, починали з'являтися оті крадії, бюрократи та морально розбещені особи. А Шенкель негайно ж починав про них сигналізувати усім, усім, усім організаціям і установам — у тім числі й редакціям.

— Надрюкуйте, будь ласка, — слізно просив він. — Треба як слід проперчити цих негідників!

Ну що ж, треба — так треба.

І ми «надрюкували». Виступили з фейлетоном, у якому вишпетили... самого викривача. Бо, як показала перевірка його листів, усі вони були брехливими і носили явно наклепницький характер.

Коли запахло смаленим, коли Шенкеля ознайомили з статтею карного кодексу, в якій мовиться про відповідальність за наклепництво, — він примчав у редакцію і почав бідкатися.

— Та я ж хіба винен?! Та у мене, знаєте, хвороба така: не хочеться писати, а пишу. Руки, розумієте, сверблять, самі до паперу тягнуться.

Лікарі підтвердили, що й справді така хвороба існує. Чи це вони допомогли Шенкелю позбутися хвороби, чи хтось інший — сказати не можемо, але руки у нього свербіти перестали.

Принаймні, останнім часом щось уже не видно «сигналів» з його характерним підписом.

Сам собою цей факт ще, звичайно, ні про що не говорить. Бо у наклепника є чималий арсенал досконалих методів, як паскудити ближньому, залишаючись при цьому у тіні. Можна скористатися такою безшумною зброєю, як анонімка. А можна підписатися будь-яким вигаданим прізвищем, як-от скажімо, «А. І. Христенко».

Колись листи з таким підписом рясно сипалися на голови багатьох керівних працівників. А. І. Христенко сигналізував про кричущі неподобства, що творилися в Зам'янецькому райфінвідділі. Страшна картина вимальовувалася з тих листів. У райфінвідділі, виявляється, згуртувалася згряя самих лише хабарників, рвачів і злодюг. Усі вони так і просилися на лаву підсудних. Усі, крім одного чесного і сумлінного працівника, — І. П. Івасюка.

Десятки людей, яким доручено було перевіряти листи А. І. Христенка, цілими тижнями не вилазили з райфінвідділу, шукали злочини, але ніяк їх знайти не могли. Тоді вони кинулися на пошуки А. І. Христенка, автора викривальних листів, але і на його слід натрапити не вдалося. Бо не існувало ніякого А. І. Христенка. Ні в райфінвідділі, ні взагалі в Зам'янці.

Автором усіх листів, підписаних прізвищем А. І. Христенка, й інших, не підписаних ніким, але теж брехливих, був Іван Панасович Івасюк. Отой єдиний — чесний і сумлінний...

Втім, сумління у нього таки пробудилося. Але вже після того, як первинна парторганізація за наклепи виключила його з партії. Отоді він і почав клястися та присягатися.

— Каюсь, — бив він себе в груди, — брехав я, оббрівував чесних і невинних людей. Але хай у мене відсохне рука, коли я ще хоч раз піду на таку підлість.

Рука у Івана Панасовича не відсохла, ні. Це я можу засвідчити перед усіма святими, бо сам, при зустрічі з І. П. Івасюком, відчув її пружний, міцний потиск. От тільки стверджувати, що ця рука вже й справді перестала творити свою підлу справу, — не беруся. Бо перед тим, як зустрітися з Іваном Панасовичем, мені довелося побувати в деяких установах і організаціях. І там, на велике мое здивування, я побачив до болю знайомий почерк, яким колись свої листи і заяви писав А. І. Христенко.

— Христенко воскрес? — ще не вірячи очам своїм, спитав я.

— Воістину воскрес! — підтвердили люди мое припущення.

На цей раз під знайомим уже почерком Христенка красувався чіткий, виразний підпис І. П. Івасюка — старшого ревізора відділення залізниці.

Старший ревізор вважає «своїм обов'язком повідомити про становище, що створилося».

Становище, що й казати, жахливе. Та хіба ж воно може бути кращим, коли начальник такого-то відділу комуніст такий-то «тупий, як сибірський валянок, і балакучий, як базарна баба». Коли про його заступника «говорять як про неперевершеного підлабузника і кар'єриста». Коли «у відділенні залізниці панує сімейственість і кругова порука».

Факти?

Старший ревізор наводить і факти. Страшні факти. Жахливі факти. І, навівши їх, додає: все це треба перевірити.

Перевірили.

Перевіряли представники з управління залізниці, з республіканських і обласних установ та організацій. Прокуратура перевіряла... І всі прийшли до єдиного висновку:

— Брехня!

— А що ви вдієте, Іване Панасовичу, — питаю, коли вам, кінець кінцем, запропонують відшкодувати державі витрати по розслідуванню ваших наклепницьких листів і заяв? Чи вистачить у вас на це грошей, якщо, припустімо, навіть продасте свій власний автомобіль?

На мене поглядають широко розплющені очі невинної дитини, яка вперше почула, що таке і справді може коли-нібудь трапитись.

— А що буде, Іване Панасовичу, коли за систематичне оббрівування людей вас притягнуть ще й до кримінальної відповідальності?

— Законних підстав для цього нема! — чую твердий голос мужчини, упевненого в недоторканості своєї особи. — Я ж не дурний. Я, коли щось і

напишу, то обов'язково додаю: все це треба перевірити...

Між іншим, як зі мною поділився Іван Панасович, листа з такою ж припискою він щойно, за день до мого приїзду, відправив у Москву.

— Дуже, дуже цікавий матеріальчик. Головне — абсолютно нові факти! Може, для сатиричного журналу підійдуть? Я і вам міг би написати.

І в Івана Панасовича Івасюка, як колись у горопахи Шенкеля аж затрусилися, аж засвербіли руки.

Ні, боюся, що від цієї сверблячки його вже й лікарі не врятують.

Я — не боягуз. Але я боюсь...

Боюсь, що і по мені він уже встиг випустити бойовий заряд. І що вже десь у дорогу вирушили нові комісії на перевірку написаного ним.

От тільки не можу з упевненістю сказати, на кого ляжуть витрати по цих перевірках.

Боюсь, що й цього разу — не на Івана Панасовича.

